

Hvordan er det at være en flagermus?

Thoms Nagel

Det er bevidstheden, der gør det psyko-fysiske problem virkelig umedgørligt. Det er måske derfor, at aktuelle diskussioner af problemet enten ikke ofrer den meget opmærksomhed eller får den åbenlyst galt i halsen. Den nylige bølge af reduktionistisk eufori har produceret talrige analyser af mentale fænomener og mentale begreber med det sigte at forklare muligheden for en eller anden variant af materialisme, psyko-fysisk identifikation eller reduktion. Men man beskæftiger sig netop med de problemer, som er typiske for denne eller andre former for reduktion, mens det, der gør det psyko-fysiske problem enestående og forskelligt fra vand-H₂O-problemet, Turing-IBM-maskine-problemet, lyn-elektrisk-udlednings-problemet, gen-DNA-problemet eller egetræ-kulbrinteproblemet, bliver ignoreret.

Enhver reduktionist har sin foretrukne analogi fra den moderne videnskab. Det er højst usandsynligt, at nogen af disse ubeslægtede eksempler på vellykket reduktion vil kaste lys over forbindelsen mellem psyken og hjernen. Men filosoffer deler en almenmenneskelig hang til at ville forklare det ubegribelige i termer, der passer til det velkendte og forståelige, men som faktisk vedrører noget helt andet. Dette har ført til en accept af implausible redegørelser for det mentale - i høj grad fordi de tillader velkendte former for reduktion. Jeg vil forsøge at forklare, hvorfor de vanlige eksempler ikke hjælper os til at forstå relationen mellem psyke og krop - hvorfor vi på nuværende tidspunkt ikke har noget begreb om, hvordan en forklaring af et psykisk fænomen fysiske natur vil se ud. Uden bevidstheden ville det psyko-fysiske problem være langt mindre interessant. Med bevidstheden virker det håbløst.

...

Bevidsthed er et udbredt fænomen. Det forekommer på mange niveauer inden for dyreriget, endskønt vi ikke kan være sikre på, at det findes i de simple organismer, og selvom det er meget vanskeligt at slå fast, hvad der gives os belæg for, at det findes. (Nogle ekstremister har ligefrem været parate til at benægte bevidstheden hos andre pattedyr end mennesker.) Den findes utvivlsomt i utallige former, der er umulige for os at forestille os, på andre planeter i andre solsystemer over hele universet. Men ligegyldigt hvordan formen varierer, så betyder det faktum, at en organisme *overhovedet* har bevidste erfaringer, dybest set, at der findes en måde, hvorpå det er at *være* den organisme. Der kan være yderligere implikationer omkring erfaringsformen; der kan endda (selvom jeg tvivler på det) være implikationer omkring organismens adfærd. Men grundlæggende har en organisme bevidste mentale tilstande, hvis - og kun hvis - der er en særlig måde, hvorpå det er at *være* den organisme - en måde det er at være på *for* organismen.

...

I den udstrækning, jeg kunne se ud og opføre mig som en hveps eller en flagermus uden at ændre min grundlæggende indretning, ville mine oplevelser ikke ligne disse dyrs overhovedet. Det er på den anden side tvivlsomt, at der kan tilskrives nogen som helst mening til den idé, at jeg skulle kunne have en flagermus' indre, neurofysiologiske indretning. Selv hvis jeg gradvist blev forvandlet til en flagermus, så er der intet i min nuværende forfatning, som ville sætte mig i stand til at forestille mig, hvordan mit fremtidige jags erfaring ville se ud efter sådan en metamorfose. Det bedste belæg ville komme fra flagermusenes oplevelser, hvis bare vi vidste, hvordan det var at have dem.

Så hvis ekstrapolering fra vores eget tilfælde er involveret i idéen om, hvordan det er at være en flagermus, så vil det være umuligt at fuldende ekstrapoleringen. Vi kan ikke udforme meget mere end en skematisk forestilling omkring, hvordan det *er*. Vi kan eksempelvis tilskrive forskellige *typer* af oplevelser ud fra dyrets

- 40 indretning og adfærd. Vi kan således beskrive flagermussonar som en form for tredimensionel, fremadrettet måde at percipere på; vi formoder, at flagermus føler en eller anden form for smerte, frygt, sult og lyst, og at de har andre, mere genkendelige perceptionsmåder ud over sonar. Men vi formoder, at disse erfaringer også hver især har en særlig, subjektiv karakter, som vi ikke er i stand til at forestille os. Og hvis der findes bevidste livsformer andetsteds i universet, så er det sandsynligt, at nogle af disse ikke lader sig beskrive selv
- 45 med de mest almene begreber om oplevelse, der er tilgængelige for os. (Problemet er desuden ikke forbeholdt eksotiske tilfælde, for det kan forekomme mellem én person og en anden. Den subjektive karakter af en persons erfaringer, som døv og blind fra fødslen, er utilgængelig for mig, ligesom mine erfaringer formentlig er det for ham. Dette forhindrer os dog ikke i at formode, at den andens erfaringer har en sådan subjektiv karakter.)

Fra Nagel, Thomas "Hvordan er det at være en flagermus?", Forlaget Mindspace 2018 (side 47-49+55-56)